

prof. dr hab. Irena Wiśełka-Cieślak
Dziedzina: Sztuki muzyczne
Dyscyplina: Instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. G. i K. Baciewiczów w Łodzi

Łódź, dn. 7.01.2017 r.

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu
Wydział Instrumentalny

Pismo Dziekana Wydziału p. prof. zw. dr hab. Alicji Kledzik z dnia 8 listopada 2016 roku. Zlecenie zostało podjęte na podstawie *ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki z dn. 15 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn.zm.)*.

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu podjętej na posiedzeniu w dniu 11 maja 2015 r. na temat:

- wszczęcia, na wniosek Pani mgr Agnieszki Kosmeckiej, przewodu na stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej Instrumentalistyka i wyznaczenia promotora przewodu doktorskiego w osobie prof. dr hab. Sławomira Kamińskiego (uchwała nr 23/II/2014/15),
- wyznaczenia recenzentów w osobach: prof. dr hab. Ireny Wiśełki-Cieślak z Akademii Muzycznej w Łodzi (uchwała nr 24/II/2014/15) oraz dr hab. Ireneusza Wyrwy z UMFC w Warszawie (uchwała nr 25/II/2014/15).

Do pisma Dziekana Wydziału została dołączona:

- dokumentacja przewodowa
- egzemplarz pracy doktorskiej z płytą CD

Złożona przy wniosku dokumentacja została przez Kandydatkę prawidłowo przygotowana.

Podstawowe dane o Kandydatce

Pani mgr Agnieszka Kosmecka ukończyła w 2013 r. studia w specjalności organy na Wydziale Instrumentalnym Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu uzyskując dyplom z wyróżnieniem. W tym samym roku otrzymała także dyplom magisterski na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z wynikiem bardzo dobrym. Jest słuchaczką studiów doktoranckich w Akademii Muzycznej w Poznaniu oraz również w Zakładzie Poetyki i Krytyki Literackiej na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

W ramach programu Erasmus w r. ak. 2011/12 odbyła studia w Królewskim Konserwatorium Muzycznym w Kopenhadze w klasie organów prof. Bine Bryndorf.

Jest laureatką III nagrody na III Akademickim Konkursie Organowym *Romuald Sroczyński in memoriam* w Poznaniu w 2012 r. oraz I nagrody na XI Międzynarodowym Konkursie Organowym w Castellana Grotte we Włoszech, również w 2012 roku. Była także finalistką XXI Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Religijnej im. ks. Stanisława Ormińskiego w Rumii w 2009 roku.

Brała udział w wielu mistrzowskich kursach interpretacji muzyki organowej prowadzony m.in. przez Jacquesa Oortmerssena (Amsterdam), Gerharda Gnanna (Mainz), Matthiasa Webera (Sztokholm), Martiana Schemdinga (Freiburg), Jarosława Tumę (Praga), Ludgera Lohmanna, Matthiasa Maierhofera (Lipsk).

Działalność koncertową rozpoczęła już w trakcie studiów. Brała udział w Festiwalach Organowych m.in. w Kopenhadze (2011), Castellana Grotte we Włoszech (2012), w Poznaniu, Sejnach, (Międzynarodowy Festiwal Organowy Młodych (2013) i w Wolsztynie. Pani mgr Agnieszka Kosmecka prowadzi również aktywną działalność naukową. Uczestniczyła w 17 konferencjach naukowych m.in. w Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Wrocławiu i Olsztynie wygłaszając referaty z zakresu tematyki dotyczącej powiązania muzyki z literaturą. Posiada w swoim dorobku 3 publikacje naukowe.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska p. mgr Agnieszki Kosmeckiej pt. *Fantazje organowe Augusta Freyera i Johanna Petera Emiliusa Hartmanna w kontekście historyczno-kulturowym*”, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD w lipcu 2016 r. oraz opisu dzieła stanowiących łącznie w/w pracę.

Dzieło artystyczne stanowią następujące kompozycje zarejestrowane na płycie CD:

August Freyer (1803-1883)

- Fantazja koncertowa f-moll op. 1
- Wariacje koncertowe E-dur na temat rosyjskiej pieśni narodowej A. Lvoffa op. 2
- Wariacje koncertowe es-moll na temat rosyjskiej pieśni kościelnej Bortniańskiego op. 3

Johann Peter Emilius Hartmann (1805-1900)

- Fantazja A-dur
- Fantazja f-moll op. 20

Nagrania dokonano na organach firmy Alexander Schuke z Poczdamu w Auli Nova w Akademii Muzycznej w Poznaniu, w lipcu 2016 roku.

Dobór kompozycji opartych na formie fantazji skomponowanych przez Augusta Freyera i Johanna Petera Emiliusa Hartmanna wydaje się bardzo interesującym zestawieniem w kontekście tematyki dysertacji doktorskiej p. Agnieszki Kosmeckiej. Połączenie nagranych na płycie utworów reprezentujących jeden gatunek muzyczny daje szeroki obraz tej formy w twórczości organowej polskich i duńskich kompozytorów XIX wieku.

Nagrania dokonano na organach o mechanicznej trakturze gry i tzw. "uniwersalnej" dyspozycji głosów. Decyzja Doktorantki o nagraniu utworów na tego rodzaju instrumencie spowodowała konieczność zastosowania pewnych kompromisów artystycznych w stosunku do zaleceń kompozytora. Dotyczy to zwłaszcza dzieł Augusta Freyera, w których kompozytor w celu uzyskania właściwego charakteru brzmienia danego fragmentu lub części, szczegółowo zapisywał wskazówki użycia konkretnych głosów organowych. Zalecenia kompozytora nie były w pełni możliwe do zrealizowania na powyższym instrumencie. Doktorantka dokonała świadomego wyboru, decydując się na pewne kompromisy w tym względzie. W rozdziale IV zawarła szczegółowy opis zastosowanych koncepcji brzmieniowych wraz z wieloma przykładami. Uzasadniła również dobór głosów w poszczególnych utworach, który miał wykorzystać pewien ideał brzmieniowy, podkreślający ogólny charakter każdego z dzieł. Pomimo stosunkowo niekorzystnych uwarunkowań związanych ze strukturą brzmieniową instrumentu, na którym dokonano nagrania, p. mgr Agnieszce Kosmeckiej udało się uzyskać odpowiednią muzyczną wyrazistość prezentowanych kompozycji. Szczególne piękno i delikatność zyskały liryczne części w utworach Augusta Freyera. Natomiast *Fantazja f-moll* op. 1 została wykonana powściągliwie, a zastosowane tempa w szybkich częściach hamowały ukazanie właściwego napięcia, co dodatkowo podkreślała niekorzystna akustyka sali.

Drugie dzieło Augusta Freyera nagrane na płycie CD to *Wariacje koncertowe E-dur na temat rosyjskiej pieśni narodowej A. Lvoffa op. 2*. W tym przypadku p. A. Kosmecka bardzo dobrze dobrała brzmienia w poszczególnych wariacjach. Jedyne wykonanie *Finale* tej kompozycji pozostawiało wrażenie niedosytu brzmieniowego, z uwagi na zbyt oszczędne wykorzystanie głosów i czasami niekonsekwentne stosowanie artykulacji w akordach końcowej części *Volles Werk*. Natomiast w III wariacji zaznaczone przez kompozytora łukowania zostały zrealizowane bardzo wyraziście i z bardzo dużym wyczuciem motywów i fraz.

Najciekawszą interpretacją kompozycji Freyera na tej płycie są *Wariacje koncertowe es-moll na temat rosyjskiej pieśni kościelnej Bortniańskiego*. Poprzez użycie wyszukanej artykulacji p. mgr Agnieszka Kosmecka uzyskała istotne różnicowanie charakteru poszczególnych części utworu. Należy też podkreślić, że doktorantka umiejętnie ukazała tu rosyjską śpiewność i emocjonalność.

Utwory organowe duńskiego kompozytora Johanna Petera Emiliusa Hartmanna to nieznanne w Polsce kompozycje, zatem publikacja tych dzieł na powyższej płycie ma bardzo istotne znaczenie dla przedstawienia i propagowania duńskiej twórczości organowej. Na nagraniu znalazły się dwa dzieła Hartmanna: *Fantazja organowa A-dur* oraz *Fantazja f-moll op. 20*. Obie kompozycje wykonane zostały bez zbędnej pompatozności, z wykorzystaniem pełnego potencjału brzmieniowego organów. Doktorantka użyła wszystkich możliwości barwowych instrumentu, przez co w zdecydowany sposób wzbogaciła swoją interpretację prezentowanych dzieł. W końcowej części *Fantazji A-dur* doktorantka uzyskała „efekt radości” korzystając z właściwego doboru rejestrów, co pozwoliło jej doprowadzić do błyskotliwego zakończenia w pełnym jasnym i wyrazistym brzmieniu. Natomiast *Fantazja f-moll op. 20* wykonana została z dużym zrozumieniem formy i znakomitą rejestracją, zwłaszcza w części o charakterze fughetty. W zaprezentowanych interpretacjach kompozycji Hartmanna p. mgr Agnieszka Kosmecka ukazała dużą wrażliwość muzyczną i umiejętność wykorzystania walorów instrumentu.

Opis pracy doktorskiej

Część opisowa pracy pt. *Fantazje organowe Augusta Freyera i Johanna Petera Emiliusa Hartmanna w kontekście historyczno-kulturowym* p. mgr Agnieszki Kosmeckiej, składa się z 5 rozdziałów, wstępu i słowa końcowego. Zawiera obszerną bibliografię (ponad 50 pozycji) oraz streszczenie w języku angielskim.

Pierwszy rozdział zawiera zebrane informacje dotyczące gatunku określanego jako fantazja. Omówiony został bardzo szczegółowo aspekt historyczny rozwoju tego gatunku, od XV do początków XX wieku, włączając w to opis problematyki rozumienia tej formy w danej epoce. Interesujące jest spojrzenie na XIX-wieczną formę fantazji, która, jak pisze autorka: „w pełni realizowała założenia romantycznej filozofii i estetyki” (cyt. str. 14), a dalej „Fantazja stała się dla XIX-wiecznych artystów manifestem twórczym i reprezentatywnym gatunkiem” (cyt. str. 17). W powyższym tekście autorka opisuje wszystkie elementy rozwoju tego gatunku w XIX wieku, odnosząc się także do kompozycji organowych tego okresu.

Rozdział II zawiera szczegółowy opis działań i dorobku artystycznego Augusta Freyera na tle kultury muzycznej Polski w tym okresie. Kontekst działalności Freyera został przedstawiony w sposób logiczny i szczegółowy na podstawie zebranych dokumentów. W bardzo przejrzysty sposób opisano różnorodność działań A. Freyera jako kompozytora, pedagoga, organisty i artysty. Podana została również dyspozycja organów w Kościele ewangelickim w Warszawie, przy których Freyer pracował jako organista.

W kolejnych podrozdziałach znajdują się szczegółowe omówienia nagranych na płycie CD utworów Freyera. Autorka przeprowadziła bardzo dokładną analizę formalną wszystkich dzieł, zarówno pod względem budowy, wykorzystania materiału dźwiękowego, jak

i problematyki związanej z doбором rejestracji adekwatnej do wskazówek kompozytora. Przedstawiona analiza *Wariacji koncertowych na temat rosyjskiej pieśni narodowej ...* została wzbogacona o prezentację tekstu hymnu carskiej Rosji w języku polskim oraz historię tego tekstu.

Przy analizie *Wariacji es-moll na temat rosyjskiej pieśni kościelnej Bortniańskiego op. 3* autorka zamieściła także szereg bardzo istotnych informacji na temat Hymnu Cherubinów, który kompozytor wykorzystał w tym utworze. Podany jest tekst pieśni w tłumaczeniu na język polski, wraz z opisem stosowania hymnu w obrzędach prawosławnych.

W III Rozdziale Doktorantka przedstawiła postać duńskiego kompozytora Johanna Petera Emiliusa Hartmanna. Jest to bardzo interesujący tekst, w którym autorka zawarła bardzo dużo istotnych i różnorodnych informacji na temat życia i twórczości tego nieznanego w Polsce kompozytora. Znajduje się tu również opis kontekstu historyczno-kulturowego tego okresu w Danii i powiązań z kulturą niemiecką. Szkoda, że część bardzo interesujących informacji dotyczących "nordyckości muzyki" została umieszczona w nadmiernie obszernym przypisie (str. 87-89). Tekst ten jest bardzo ważny i powinien znaleźć się w głównym materiale pracy. Przedstawiony został również opis i historia instrumentu, przy którym pracował Hartmann w charakterze organisty. W kolejnych podrozdziałach omówione są dwie kompozycje Hartmanna *Fantazja organowa A-dur* i *Fantazja f-moll op. 20*. Analiza obu prezentowanych dzieł kompozytora, którą tu przeprowadzono, jest bardzo skrupulatna. Zabrakło jednak wniosków, w jaki sposób wiedza ta wpływa na interpretację nagranych na płycie utworów.

W rozdziale IV autorka uzasadniła decyzję o wyborze instrumentu i przedstawiła bardzo szczegółowo koncepcję brzmieniową prezentowanych na płycie dzieł A. Freyera i J.P.E. Hartmanna.

W rozdziale V o tytule *Słowo końcowe* p. Agnieszka Kosmecka zawarła bardzo dokładne porównanie i podsumowanie przeprowadzonych badań dotyczących kompozycji A. Freyera i J.P.E. Hartmanna. Zwróciła uwagę na analogie i różnice w podejściu do realizacji formy fantazji, jej koncepcji strukturalnej oraz wykorzystania idei kontrastu. Porównała w analizowanych kompozycjach stosowanie języka harmonicznego, techniki kontrapunktycznej, pracy motywicznej i braku "wyraźnie zarysowanego czynnika improwizacji". Zdaniem autorki obaj twórcy wykorzystywali potencjał brzmieniowy instrumentu, zaznaczając w tekście nutowym użycie konkretnych rejestrów i dążąc do uzyskania orkiestrowego charakteru brzmienia. Jak pisze Autorka „(...) na podstawie wyprowadzonych wniosków możemy zauważyć, że punktem wyjścia dla obu twórców był ten sam przepis stylistyczny (...) i obaj przyczynili się do narodzin stylu koncertowego w muzyce organowej w krajach, w których działali” (cyt. s. 141 i 143).

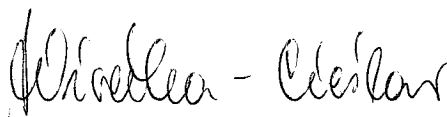
Praca doktorska p. mgr Agnieszki Kosmeckiej jest znakomitym źródłem wiedzy o różnorodnych uwarunkowaniach zewnętrznych, mających wpływ na twórczość organową na początku XIX wieku w Polsce i w Danii. Przedstawione zostało także szerokie spektrum różnych aspektów wykonawczych dzieł A. Freyera i J.P.E. Hartmanna, wraz ze szczegółową analizą opisywanych w pracy kompozycji. Przeprowadzane badania, analizy i wnioski dały p. mgr A. Kosmeckiej bardzo szerokie spojrzenie na problematykę wykonawczą tego okresu, których wyniki wykorzystwała w bardzo umiejętny sposób w koncepcji artystycznej prezentowanych na nagraniu dzieł obu kompozytorów.

Konkluzja

Praca doktorska Pani mgr Agnieszki Kosmeckiej pt. *Fantazje organowe Augusta Freyera i Johanna Petera Emiliusa Hartmanna w kontekście historyczno-kulturowym* jest nowym ujęciem tematu zarówno w warstwie opisowej jak i artystycznej. To trafne, autorskie połączenie nagrania i naukowej analizy dzieł reprezentujących gatunek fantazji na początku

XIX wieku. W przedstawionym opisie dzieła trzeba podkreślić wielką swobodę wypowiedzi autorki, a także jej dużą wiedzę na temat kontekstu danej epoki. Autorka bardzo dobrze wykorzystwała dostępne źródła.

Przedstawiona praca doktorska dowiodła, że p. mgr Agnieszka Kosmecka posiada głęboką wiedzę w zakresie instrumentalistyki i wszelkie umiejętności do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej. Uważam, że sprostала założonemu zagadnieniu artystycznemu i spełniła wymagania art. 13 ustawy 1 z dnia 14 marca 2003 roku. Pracę doktorską p. mgr Agnieszki Kosmeckiej przyjmuję.

prof. dr hab. Irena Wiselka-Cieślak